

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Wydział Sztuk Pięknych

mgr Bartłomiej Schmidt

Sztuka wobec problemów społecznych

Część opisowa rozprawy doktorskiej w dyscyplinie:
sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki

Promotor:

dr hab. Grzegorz Maślewski, prof. UMK

2024 r.

Spis treści:

Wstęp.....	3
Rozdział I	23
1.1 Sztuka krytyczna jako sumienie współczesnego społeczeństwa	23
1.2 Problem społeczny	24
Rozdział II	26
2.1 Silikon jako tworzywo dzieła sztuki	26
2.2 Forma otwarta	27
2.3 Projekcja, a odbiór dzieła.....	29
Rozdział III	31
3.1 Zagadnienia formalne i warsztatowe	31
3.2 Prace powstałe podczas doktoratu	38
3.3 Praca dyplomowa pt. Krzyż, Szafa i Drzwi	43
I. Krzyż	46
II. Drzwi	51
III. Szafa	56
Zakończenie	61
Fotografie:.....	62
Bibliografia:	66
Dokumentacja fotograficzna dzieła doktorskiego:	67
Streszczenie	74
Streszczenie w języku angielskim	77
Opis pracy dyplomowej w języku angielskim:	79

Wstęp

Polska lat 30 XXI wieku mierzy się z coraz to nowymi problemami. Uzależnienie kraju od surowców z Rosji w dobie agresji na Ukrainę, złamany kręgosłup gospodarczy przez pandemię Covid-19, szalejąca inflacja czy powracający co jakiś czas temat ustawy aborcyjnej, to tylko początek listy problemów. Artyści tacy jak Jerzy Bereś czy Natalia LL poruszali w swojej twórczości zagadnienia i problemy społeczne aktualne dla współczesnych im czasów. Niejednokrotnie zaś społeczeństwo polaryzowało się dookoła ich dzieł czy performance'ów, które potrafiły złamać tabu. Decydując się uprawiać sztukę krytyczną i poruszającą bieżące problemy społeczne, świadomie wchodzę na ścieżkę wytyczoną już przez innych. W każdej dekadzie znajdują się problemy do poruszenia, omówienia czy też przepracowania.

Moim zdaniem sztuka krytyczna czerpie garściami ze społeczeństwa oraz ruchów społecznych. Historia współczesnych ruchów społecznych jest zakorzeniona w świadomości i doświadczeniach społecznych, które były obecne jeszcze w poprzednim wieku. Nie sposób tu nie wspomnieć o protestach lat 60 XX wieku mających miejsce w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Powstały wówczas tak zwane kontrkultury, związane z narastającym sprzeciwem wobec ówczesnego stanu kultury, gospodarki i relacji społecznych. Uważam, że walka o prawa czarnoskórych, ruch antywojenny, protest przeciw wojnie w Wietnamie oraz ruch hippisowski to tylko kilka z fenomenów tamtych czasów. Można zauważyć analogię do dzisiejszych czasów i Czarnych Marszów organizowanych w Polsce - wówczas to Amerykanki w latach 60 ubiegłego wieku paliły staniki, domagały się równych praw i liberalizacji prawa aborcyjnego, a jest to temat, który w dzisiejszej Polsce również budzi skrajne emocje i polaryzuje społeczeństwo.

Palenie staników na protestach kobiet, lata 60 XX wieku, Stany Zjednoczone

Protesty kobiet, lata 60 XX wieku, Stany Zjednoczone

Ruchy kontestacyjne miały miejsce nie tylko na terenie USA. Rewolucja seksualna przetoczyła się przez całą Europę. Ruchy feministyczne i ferment rewolucyjny odcisnęły się na większości państw starego kontynentu, a wielkie protesty odbywały się w stolicach takich państw jak Wielka Brytania czy Niemcy. Na całym świecie odbywały się performance'y, wystawy, a kontekst kulturowy i rewolucyjny w mojej opinii wpływał na muzykę, sztukę i akcje społeczne.

Sztuka krytyczna zawsze jest osadzona w kontekście sztuki w ogóle. Prace poddające pod krytykę kwestie społeczne wiążą się ściśle z reakcją ludzi i odbiorem społeczeństwa.

Paweł Althamer

Jako magister rzeźby świetnie rozumiem koncepcję prześmiewczości w portrecie Lecha Kaczyńskiego. Rozumiem także materiał i symbolikę, jaką w sobie niesie wybór drewna brzoźowego. 9 września 2018 roku Paweł Althamer oficjalnie złożył swoją rzeźbę pod Pałacem Prezydenckim w Warszawie.

Paweł Althamer pod Pałacem Prezydenckim

Praca Pawła Althamera przedstawiająca ofiarę katastrofy smoleńskiej, prezydenta Lecha Kaczyńskiego to forma portretu wyrzeźbionego w suchym pniu brzozy. Do wykonania oczu autor wykorzystał heban i róg renifera. Praca oraz performance związany ze złożeniem pracy pod Pałacem Prezydenckim budziła wątpliwości i kontrowersje. Różne interpretacje wahały się od próby upamiętnienia pamięci zmarłego prezydenta, poprzez prześmiewczość, aż do prowokacji i kontrowersji. Różne stanowiska i opinie mieszały się w opinii publicznej, sam autor opisywał chęć złagodzenia konfliktu w społeczeństwie podzielonym politycznie poglądami na temat katastrofy smoleńskiej. Można obiektywnie stwierdzić, że praca wywołała dyskusje i budziła emocje po obu stronach politycznej barykady. Ja sam przychylam się do interpretacji związanej z prześmiewczością zacierzawienia teorii spiskowej, w której to samolot lecący do Smoleńska uległ sabotażowi czy nawet zamachowi.

Portret Lecha Kaczyńskiego w pniu brzozy

Paweł Althamer

Natalia LL

Polska artystka działająca w latach 60 i 70 podjęła się krytyki konceptualnej. Przez swoją twórczość stawiała akcenty na zbytni racjonalizm i marginalizowanie zmysłowości. W swojej serii zdjęć pt. *Sztuka Konsumpcyjna* i późniejszej pt. *Sztuka postkonsumpcyjna* analizuje i podkreśla relacje między sztuką popularną, a erotyzmem.

Na standardy PRL-u dzieła te były kontrowersyjne, a artystka wydawała się ocierać o pornografię. Kobiety konsumujące lody, parówki i banany emanowały erotyzmem na czarno-białych i kolorowych filmach i kadrach. Ciężko dostępne banany w sklepach mogły reprezentować konsumpcję oraz zachęcać do niej, ale jednocześnie budziły frustrację, z powodu braku ich dostępności. Aktywne aktorki spożywające przedmioty o fallicznym kształcie przyłożyły się moim zdaniem do rewolucji seksualnej i obyczajowej w polskim społeczeństwie.

W dzisiejszych czasach, w których erotyzm i pornografia epatują w dużo większym stopniu niż za czasów PRL-u, sztuka Natalii LL nie wzbudza już tak dużych kontrowersji jak kiedyś.

Sztuka Konsumpcyjna
Natalia LL

Katarzyna Kozyra

Użycie zwłok kota i psa, a także posłużenie się w swojej rzeźbie przeznaczonymi na rzeź koniem i kogutem było bardzo groteskowe. Uzupełnienie pracy o film z rzeźni prezentujący proces uboju konia dopełniało przesłanie. Klacz o imieniu Kasia nagrana w rzeźni przez Katarzynę Kozyrę dodawała pracy kolejnego wymiaru. Odniesienie się w formie do pomnika przedstawiającego motyw z baśni braci Grimm - Muzykantów z Bremy i przekształcenie go w manifestację sprzeciwiającą się brakowi poszanowania dla życia zwierząt jest świetnym zabiegiem artystycznym. W historii braci Grimm zwierzęta współpracują, żeby uciec przed śmiercią i losem, jaki chce zgotować im człowiek.

Kontrowersje i silne emocje, jakie praca wywołała, rezonują do dzisiaj. Bezpośrednia i obdarta z godności rzeźnia prezentowana w pracy wzbudza niepewność i pozbawia odbiorcę komfortu. Smutne uświadomienie sobie nieuchronności śmierci i okrucieństwa człowieka dokonanych na innych gatunkach zmusza do refleksji i ostatecznego zmierzenia się z poczuciem bezsilności wobec współczesnego świata.

Moim zdaniem to dzieło jest jedną z najważniejszych prac ostatnich pięćdziesięciu lat. Z pewnością odcisnęła się w mojej pamięci jako dojrzała i silna wypowiedź artystyczna.

Piramida zwierząt
Katarzyna Kozyra

Julita Wójcik

Jedna z najbardziej rozpoznawalnych instalacji artystycznych w formie tęczy spolaryzowała polskie społeczeństwo. Początkowo instalacja była prezentowana przed gmachem Parlamentu Europejskiego w Brukseli. Docelowo miała zostać częścią przestrzeni publicznej na Placu Zbawiciela w Warszawie, aktualnie właścicielem dzieła jest CSW Zamek Ujazdowski. Instalacja ostatecznie jednak stała się kością niezgody i podzieliła ludzi na tych postępowych i tolerancyjnych oraz zaściankowych homofobów. Zaczęła oddziaływać na mieszkańców Warszawy i prowokować do komentarza, a nawet do działania tj. dewastacji. Oficjalne informacje wskazują, że siedmiokrotnie instalacja była podpalana przez chuliganów najwyraźniej nie podzielających idei LGBT. Ostatecznie instalacja została zdemontowana. W latach funkcjonowania tego dzieła byłem zaznajomiony z jej istnieniem i kontrowersjami z nią związanymi.

Uważam, że nikt nie ma prawa niszczyć cudzej pracy artystycznej niezależnie czy podziela przesłanie zawarte w niej przez autora czy też nie. Sama płonąca tęcza jest w mojej opinii symbolem spolaryzowania w polskim społeczeństwie.

Tęcza
Julita Wójcik

Tęcza
Julita Wójcik

BANKSY

Szeroko znany fenomen anonimowości i tajemniczości towarzyszący Banksy'emu jest faktem. Jego prace będące krytyką i komentarzem do współczesnego świata stały się znane na całym świecie i przedostały się do popkultury. Uważam, że do dzisiaj w pamięci funkcjonuje jego obraz z niszczarką w ramie, która w trakcie aukcji zniszczyła dzieło, którego wartość paradoksalnie się zwiększyła. Był to świetny komentarz do świata w jakim żyjemy – takiego, w którym sztuka zdegradowała się, a jej wartość jest przeliczana jedynie w dolarach. Z bardziej trwałych prac Banksy'ego bardzo zapadła mi w pamięć postać rzucającego bukiet kwiatów partyzanta. Podmiana koktajlu mołotowa, którego każdy bardziej by się spodziewał w dłoni bojownika ironicznie podkreśla, że zamiast miłości w formie kwiatów wysyłamy sobie nawzajem życzenie śmierci. Dzieło zostało stworzone w 2003 r. w miejscowości Beit Sahur w Palestynie.

W moim odczuciu praca trafnie koresponduje z obecną i ówczesną sytuacją w konflikcie Palestyny z Izraelem. Kolejnego wymiaru tej pracy dodaje niespodziewany atak palestyńskiego Hamasu na terytorium Izraela pod koniec roku 2023 i trwające do dziś kontrataki armii izraelskiej na terytorium strefy Gazy.

Rage, the Flower Thrower
Banksy

Rage, the Flower Thrower
Banksy

HARLIE HEBDO

Kolejnym przykładem sztuki krytycznej będzie wykorzystanie przez redakcję francuskiego tygodnika satyrycznego karykatury Mahometa. Redakcja przedrukowała rysunki z duńskiego dziennika *Jyllands-Posten*, który już wcześniej okazał się kontrowersyjny dla muzułmanów i odbił się w ich kręgach szerokim echem. Okładka z karykaturą świętego proroka islamu opublikowana 13 stycznia 2015 roku na okładce wywołała ogólnoswiatowe zamieszki w świecie islamu. 15 stycznia redakcja tygodnika padła ofiarą zamachu terrorystycznego. Dwóch muzułmanów algierskiego pochodzenia zamordowało z broni automatycznej 12 osób i raniło 11.

Prowokacyjny charakter dziennika z pewnością wpłynął na całokształt sytuacji, jednak moim zdaniem obraza uczuć religijnych nie powinna być karana śmiercią. Z perspektywy Polaka katolika rzuca mi się w oczy asymetria między światem zachodu, gdzie wolność słowa jest fundamentem społeczeństwa oraz ortodoksyjnym światem wschodu. Świata rządzącego się zupełnie inną hierarchią wartości.

W kontrze do oburzenia zniesławieniem obrazu proroka Mahometa na myśl mi przychodzi afera zakończona sprawą w sądzie związana z wizerunkiem Matki Boskiej z tęczową aureolą. Akcja związana z przybliżaniem problemów społeczności LGBT poprzez modyfikację wizerunku Maryi przez aktywistów znalazła swoje rozwiązanie w sądzie. Wyrok Sądu Rejonowego w Płocku zdecydował, że nie jest to obraza uczuć religijnych, a zamierzeniem aktywistów nie było obrażanie kogokolwiek, a działania miały na celu ochronę osób dyskryminowanych. Następnie sprawą zajął się Sąd II Instancji, który podtrzymał

wyrok. Oskarżyciele posiłkowi skierowali jednak sprawę do Sądu Najwyższego, który uznał kasację wyroku uniewinniającego aktywistki za bezzasadną.

Ostatecznie oczyszczono je z zarzutu o obrazę uczuć religijnych, a wizerunek Tęczowej Maryi oficjalnie uznano za nie obrażający uczuć religijnych.¹

¹ <https://oko.press/teczka-nie-obraza-prawomocny-wyrok-sadu-apelacyjnego-w-plocku>

Okładka tygodnika *Charlie Hebdo*

14 stycznia 2015 r.

Matka Boska z tęczową aureolą
2 marca 2023 r.

BARTŁOMIEJ SCHMIDT

Artyści żyjący współcześnie również działają i twórczo komentują obecną sytuację społeczno-polityczną. Oczywistym przykładem może tu być kilkakrotnie podpalona warszawska *Tęcza* autorstwa Julity Wójcik, *Piramida zwierząt* autorstwa Katarzyny Kozyry czy też *Portret Lecha Kaczyńskiego* wykonany w pniu brzozy przez Pawła Althamer'a. Nie raz poruszane kontrowersyjne tematy są ważne dla społeczeństwa, stąd też tyle emocji potrafią rozbudzić. Podpalanie kolorowej tęczy przez ludzi, którzy nie potrafią przejść obojętnie obok tego symbolu w przestrzeni publicznej. Refleksja na temat śmierci zwierząt w piramidzie Katarzyny Kobro porusza i zmusza wręcz do głębokiej refleksji. Wyrzeźbienie portretu Lecha Kaczyńskiego w pniu ściętej brzozy już samo w sobie jest bardzo kontrowersyjne. Nie chciałbym sprawić wrażenia porównywania się z tymi artystami. Staram się być zorientowany w kontekście sztuki, po której gałęzi poruszam się w ramach mojej twórczości.

Przewód doktorski jest kontynuacją moich rozważań związanych z upadkiem symboli, podwalin naszego społeczeństwa i jego tożsamości. Widząc jak nieaktualne są definicje używane do opisywania aktualnego stanu rzeczy czuję się w obowiązku twórczego działania. Właśnie to poczucie obowiązku było moim motorem napędowym do stworzenia mojej pracy dyplomowej na studiach magisterskich pt. *Jeszcze Polska...* (2019 r.), która bezpośrednio rozpoczęła moje analizowanie i studiowanie sztuki krytycznej. Praca powstała z okazji stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości i chciałem przez nią postawić pytania dotyczące współczesnego postrzegania patriotyzmu i kierunku rozwoju tożsamości narodowej.

Jeszcze Polska...

Bartłomiej Schmidt (2019 r.)

Jeszcze Polska...

Bartłomiej Schmidt (2019 r.)

Rozdział I

1.1 Sztuka krytyczna jako sumienie współczesnego społeczeństwa

Część sztuki to rozrywka dla elit inna część podkreśla świeżo nabyty status społeczny nowych mieszczan, jeszcze inna służy do budowy projektów politycznych, a pewien fragment działalności artystów pozwala nazywać i rozumieć otaczający świat.²

Celem moich działań jest zwiększenie świadomości społecznej, a docelowo także próba zmiany hierarchii wartości odbiorcy poprzez konfrontowanie go z moimi rzeźbami. Staram się, aby moje prace rzeźbiarskie oddziaływały jako manifestacje społeczno-polityczne. Poprzez obiekty rzeźbiarskie i zawarcie w nich symboli, metafor czy skojarzeń staram się dotrzeć do świadomości odbiorcy, jednocześnie starając się dotrzeć do sedna sprawy.

Docelową formą mojej wypowiedzi artystycznej są obiekty silikonowe. Płynna forma takich przedstawień dobrze koresponduje z dynamiczną sytuacją dotyczącą tematów społeczno-politycznych w naszym kraju.

² M. Iwański, *Wszystko co chciałbyś wiedzieć o pracy artystów, a boisz się zapytać*, Czarna Księga Polskich Artystów, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2015 r.

1.2 Problem społeczny

Problem społeczny - taki stan społeczny, który znaczna część społeczeństwa definiuje jako łamanie norm społecznych, będących dla nich szczególnie cennymi [...].³

Tematyka problemów społecznych jako nurt w sztuce rozwinęła się na terenie Polski w latach 90. Jest to gałąź sztuki wypowiadającej się w krytyczny sposób w tematyce życia publicznego i społecznego. Rozkwit tej gałęzi sztuki na terenie Rzeczypospolitej koreluje ze zmianą ustrojową na jej terenie od roku 1989. Sama socjologia jako nauka, do problemów społecznych zalicza: nierówności społeczne, przemoc, ruchy społeczne, ubóstwo i wojny. Idąc dalej socjologia klasyfikuje problemy społeczne na jawne i ukryte.

Problemy jawne to takie, z których zdaje sobie sprawę większość społeczeństwa jak np. alkoholizm. Do problemów jawnych zalicza się także problemy o skali globalnej tj. kryzys imigracyjny czy stosunki międzyrasowe.

Ukryte problemy społeczne to ten rodzaj problematyki, z której nie do końca zdaje sobie sprawę społeczeństwo - w celu zdiagnozowania ich prowadzi się badania socjologiczne.⁴

³ https://pl.wikipedia.org/wiki/Problem_spo%C5%82eczny

⁴ https://mfiles.pl/pl/index.php/Problem_spo%C5%82eczny

Rozpoczynając przewód doktorski postanowiłem zbierać doświadczenia przez rozmowy i konfrontację moich prac z odbiorcami. Przez pierwsze dwa lata doktoratu zaprezentowałem sześć wystaw, które ze względu na obostrzenia związane z pandemią Covid-19 musiały odbyć się w formie on-line. Efekty założone były inne niż rezultaty. Przez zmianę płaszczyzny poznawczej odbiorcy na internetową została ograniczona dostępność, a sposób wchodzenia w relacje z obiektem rzeźbiarskim stał się mało intymny. Tym bardziej wystawa z sierpnia 2023 w galerii OD DO przyniosła mi więcej pomocnych danych, ponieważ to była pierwsza wystawa autorska w Katedrze Architektury i Rzeźby UMK. Stąd też możliwość interakcji z odbiorcą była niezwykle użyteczna w planowaniu kolejnych kroków. Spotkałem się ze zrozumieniem tematu. Dzielono się ze mną refleksjami i interpretacjami, które subiektywnie różniły się od siebie w zależności od osoby. W miejscu, gdzie jedna osoba widziała *Orla Białego* inna osoba widziała husarię.

Z moich obserwacji wyciągnąłem wnioski, że w zależności od wieku odbiorców ich wypowiedzi były inne. Odpowiedź dzieci czy młodzieży były w większości infantylne. W momencie, kiedy osoba staje się świadoma swojego miejsca w społeczeństwie zaczyna interesować się już interpretacją otaczającego go świata. Dlatego też dorośli znający realia życia w Polsce czy też znający realia polskiej sceny politycznej lepiej dostrzegali pytania retoryczne, które ukrywam w moich pracach.

Rozdział II

2.1 Silikon jako tworzywo dzieła sztuki

Różnice między materiałem, a tworzywem można porównać do różnicy między papierem, a gazetą. Papier jest materiałem. Gazeta jest materiałem, który niesie w sobie treść. Jest ukształtowana przez autora i ma za zadanie przekazać jakąś wiadomość. Analogicznie - silikon jest materiałem. Wykonywanie przeze mnie obiektów rzeźbiarskich nadaje mu status **tworzywa** dzieła sztuki.

Poprzez użycie go w artystyczny sposób silikon koreluje w świadomości odbiorcy z kontekstem i tematyką, w jakiej zostaje wykorzystany. Silikon użyty w łazience do uszczelnienia łączenia umywalki ze ścianą będzie tylko uszczelniaczem. Natomiast silikon ściągnięty z krucyfiks i prezentowany na ścianie, będzie w odbiorze funkcjonował jako przedstawienie niemal religijne, odwołujące się do osobistych i intymnych emocji istniejących zarówno w autorze jak i odbiorcy.

Świadomy transformacji jakiej w nim dokonuje, próbuję wykorzystać silikon w kreatywny i autorski sposób. Dostrzegam wartość symboliczną oraz artystyczną w negatywach i pozytywach silikonowych. Jest to coś co staram się wykorzystać - ubrać w odpowiedni kontekst. W ten sposób próbuję zaprezentować silikon jako obiekty rzeźbiarskie dotyczące tematów, które poruszają mnie i moją wrażliwość.

2.2 Forma otwarta

***Forma otwarta** nie prowadzi do klasycznie rozumianego piękna. Sztuka, której dzieła powstają w formach otwartych, nie osiąga stanu popularnie poszukiwanego piękna, które przejmując natychmiast i potrafi przeniknąć do nierozbudzonej wrażliwości. Takie piękno nie pojawia się w formach otwartych, ponieważ są one konstrukcjami jednorazowymi. A piękno „łatwe” wymaga form powtarzalnych.⁵*

Obiekty rzeźbiarskie, które wykonałem, zaliczają się do **form otwartych**. Poruszane są w nich tematy odnoszące się do wydarzeń i sytuacji, które miały miejsce w danym miejscu i czasie. Tematy te przeanalizowałem i przetransformowałem w subiektywny, a więc autorski sposób. W procesie twórczym uwzględniam emocje jakie odczuwam. Obiekty które powstają nie zaliczają się do klasycznego kanonu piękna. Dzieje się tak nie tylko z powodu charakteru materiału jakim się posługuję - przez związek z tematyką aktualną dla ducha czasu są to prace w pewien sposób jednorazowe. Moje prace stanowią manifest osobistych poglądów, które przelewam i zapisuję w formie materialnej, niejednokrotnie formułując je w formie pytania.

Sama forma otwarta jako sposób prezentacji pomysłów i przemysłów opiera się o dowolność artysty w kreowaniu tworzonego dzieła. Odbiorca nie jest, a przynajmniej nie musi być do końca świadom motywacji i decyzji artysty. Ocena wartości dzieła bazuje na sformułowanym przez artystę przesłaniu i sposobie w jaki prezentuje swoją pracę. Próba interpretacji wybiega więc dalej niż zwykła analiza kształtu i formy obiektu rzeźbiarskiego, a dotyczy również *prawdy* w nim zawartej, a także jednorazowości danego przykładu. Twórca zaś, używa prac artystycznych jako sposobu na uzewnętrznienie i przedstawienie

⁵ M.A. Potocka - Rzeźba. Dzieje teoretyczne. Wydawnictwo Baran i Suszyński. Kraków 2002 r.

zachodzących w nim procesów myślowych. Stwierdzenia te opieram na słowach, które w swojej książce zawarła Maria Anna Potocka:

*Dopiero obycie ze sztuką i umiejętność wnikania w jej warstwę znaczeniową pozwala uznać wartość formy otwartej. [...] Forma otwarta jest szczególnym zobowiązaniem dla artystów, ponieważ część zasad formalnych zostaje przeniesiona na teren osobowości twórcy. Automatycznie część wysiłku kreacyjnego artysta musi podjąć sam w sobie. Determinacja formalna rozgrywa się na obszarze osobowości artysty, a nie w sferze **dzieła**.*⁶

⁶ M.A. Potocka - Rzeźba. Dzieje teoretyczne. Wydawnictwo Baran i Suszyński. Kraków 2002 r.

2.3 Projekcja, a odbiór dzieła

Odbiorca jako podmiot postawiony przed obiektem rzeźbiarskim o konkretnym kształcie, używa *projekcji* na bazie swoich doświadczeń i zdobytej wiedzy w celu odczytania znaczeń zawartych w pracy artystycznej. To właśnie indywidualne przeżycia i odmienne podejście stwarzają pole do subiektywnego postrzegania zagadnień. Sprawa komplikuje się, kiedy obiekt rzeźbiarski jest niejednoznaczny i niedookreślony. W takim przypadku projekcja, a zatem odczyt dzieła staje się jeszcze bardziej zróżnicowany i indywidualny.

Próba doszukiwania się w przedmiocie ukrytych znaczeń zależna jest również od nastawienia podmiotu. Subiektywność oceny pracy artystycznej, zwłaszcza o symbolicznych czy nieokreślonych kształtach jest niejednoznaczna i to nie tylko z powodu wieloznaczności, jaką niesie symbol sam w sobie. Nastawienie psychiczne, w jakim rozpoczyna się interakcja, a tym samym nastawienie, z jakim następuje rzutowanie kolejnych *projekcji* interpretacyjnych, pozwala na odczytanie tego samego obiektu w odmienny sposób. Można by to porównać do oglądania tej samej bryły geometrycznej w ciemnym pomieszczeniu, za każdym razem przy innym oświetleniu i odmiennym stanie koncentracji.⁷ Wrażenia i odbiór różniłyby się od siebie w każdym z tych przypadków. Różnicą są odmienne wrażenia pomimo faktu, że obiekt był ten sam, a zmieniały się jedynie warunki w jakich przystąpiliśmy do analizowania sytuacji i rzutowania projekcji powiązanych w naszych mapach mentalnych z podobnymi bryłami geometrycznymi z naszej przeszłości. Często wynikiem naszych analiz są dane, które są związane z oczekiwaniami, z jakimi podjęliśmy się działania. Jest to gałąź zagadnień ściśle związana z psychologią i badaniami nad ludzkim umysłem. Konkludując, interpretacja zależna jest od indywidualnych doświadczeń, nastawienia psychicznego i warunków, w jakich

⁷ E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r.

przystępujemy do interakcji z dziełem sztuki. Przedstawione powyżej założenia pochodzą z książki Ernsta Gombricha pt. *SZTUKA i złudzenie*. Na poparcie moich tez posłużę się cytatem z wyżej wymienionej pozycji, która dokładnie analizuje zagadnienie rzutowania projekcji w dziedzinie sztuki:

Zdolność raczej oczekiwania niż pojmowania nadaje kształt temu co widzimy, zarówno w życiu, jak w sztuce. [...] Musimy najpierw polegać na domysłach, oceniać prawdopodobieństwa, a następnie je sprawdzać, co oznacza nieustanne przechodzenie od interpretacji materiału symbolicznego do konfrontacji z prawdziwą rzeczywistością.⁸

⁸ E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r.

Rozdział III

3.1 Zagadnienia formalne i warsztatowe

*Słowo ‘sztuczny’ jest dziś bardzo odległe od sztuki, ale nie zawsze tak było. [...] Ludzki bowiem świat jest nie tylko światem rzeczy; jest on i światem symboli, gdzie rozróżnienie między rzeczywistością, a pozorem jest samo w sobie nierealne.*⁹

Silikon, czyli syntetyczne polimery krzemoorganiczne zaliczane są do tworzyw sztucznych. Materiał ten rozpowszechnił się w sztuce w latach 60 XX wieku. W przeciwieństwie do *stereotypowych* materiałów kojarzonych z warsztatem rzeźbiarskim tj. kamień, drewno czy glina nie jest pochodzenia naturalnego. *Sztuczność* silikonu pozwala na uzyskanie zupełnie odrębnego, oryginalnego wachlarza zabiegów artystycznych i środków artystycznego wyrazu. Tworzywa sztuczne w sztuce były wykorzystywane przez wielu wybitnych artystów na całym świecie. Polscy artyści tacy jak w czasach PRL-u, Alina Szapocznikow czy, współcześnie, Sylwester Ambroziak stworzyli dzieła sztuki przy wykorzystaniu silikonów i żywic. W epoce postmodernizmu sztuka rozwinęła się i wciąż się rozwija. Wraz z postępem technologicznym pojawiają się nowe problemy. Konserwatorzy współczesnych dzieł sztuki głowią się nad sposobami konserwacji np. dzieł sztuki wykonanych z pianki poliuretanowej czy

⁹ E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r.

nad prawidłowymi sposobami przechowywania takich dzieł sztuki. Zakres tego typu zagadnień świetnie ujmują słowa poniższy cytat:

*Niewłaściwe warunki przechowywania, transportu, ekspozycji, brak wiedzy i świadomości, w jaki sposób te ‘młode’, a często bardzo wrażliwe materiały powinny być traktowane, dodatkowo wpływają na proces niszczenia.*¹⁰

W trakcie doktoratu zacząłem eksperymentować z kontrastowaniem różnych, czasem przeciwstawnych, form ekspresji artystycznej. Rozpocząłem także próby skonstruowania silikonu z innymi materiałami. Analizowałem wówczas jak zmienia się sposób oddziaływania tworzywa dzieła sztuki w zależności od kontekstu. Poprzez zabiegi kompozycyjne czy formalne szukałem sposobu, by podkreślić lub deprecjonować właściwości i cechy charakterystyczne dla silikonu.

¹⁰ M. Jadzińska - *Tworzywa sztuczne w sztukach wizualnych*, Akademia Sztuk Pięknych we Warszawie, Warszawa 2019 r.

Herb

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Chcąc poprawić swój warsztat rzeźbiarski i podnieść umiejętności techniczne rozpocząłem proces doświadczania i eksperymentowania. Z jednej strony w procesie twórczym stawiałem na wykorzystywanie różnych rodzajów silikonu. Z drugiej kontynuowałem tworzenie prac z wykorzystaniem silikonu, który przypadł mi najbardziej do gustu i z którym mam najwięcej doświadczenia. Pracując w silikonie addycyjnym jak i kondensacyjnym mierzyłem się z wieloma problemami natury technicznej. Dla przykładu - silikon w formie płynnej nawet po zmieszaniu z tixotropem spływa, co powoduje znaczną utratę materiału w procesie powstawania formy. Jednocześnie zbyt gęsty silikon nie oddaje szczegółów, więc niewłaściwe użycie tixotropu obarczone jest ryzykiem zatracenia detali. Ponadto, samo zagęszczenie jego stanu jest tylko połowicznym sukcesem. Poszukując rozwiązania tego problemu wykorzystałem na silikon pod postacią pasty. Jest to materiał sprawdzający się zwłaszcza w tworzeniu małoformatowych form silikonowych.

Głowa

Bartłomiej Schmidt (2021 r.)

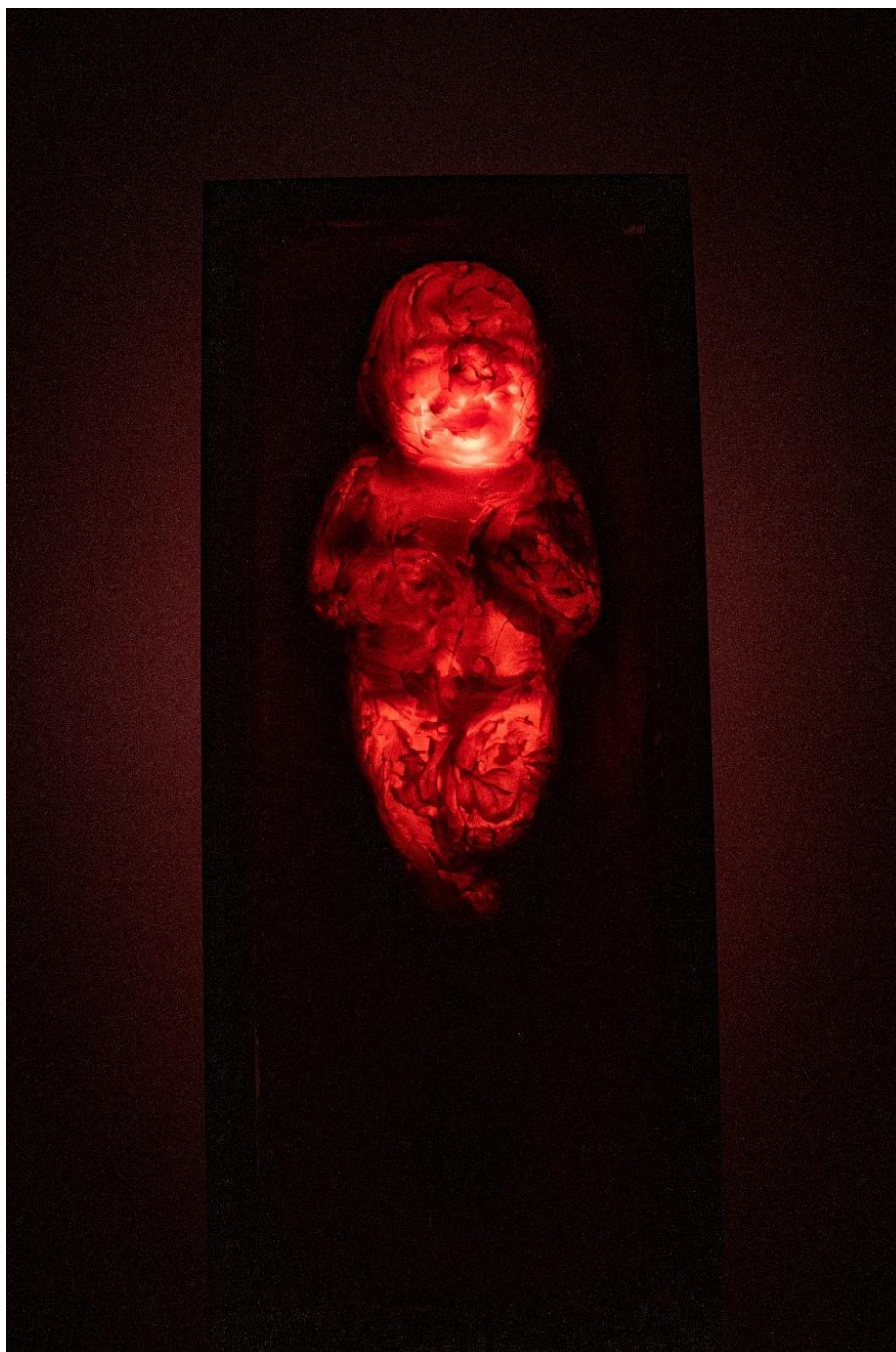

Akt

Bartłomiej Schmidt (2022 r.)

Pierwszą, najważniejszą decyzją odnośnie mojego przewodu doktorskiego był wybór silikonu i jego kolorów. Typowy dla mojej sztuki wybór między błękitem, a różem zmusił mnie do zagłębienia się w symbolikę i kontekst zawarty w kolorach. Różowe silikonu niosą w sobie konotacje nawiązujące do skóry. Błękit kieruje percepcję w stronę abstrakcji, niebieskie silikonu przywodzą na myśl coś abstrakcyjnego i jednocześnie szlachetnego.

3.2 Prace powstałe podczas doktoratu

Połóg

Bartłomiej Schmidt (2021 r.)

Podczas pandemii Covid - 19, jesienią 2021, pod oknami mojego mieszkania przechodziły *Czarne Marsze*. Protesty wywołane zaostreniem ustawy aborcyjnej manifestowały swój sprzeciw w całej Polsce wobec ingerencji państwa w podmiotowość kobiet. Jako artysta chciałem poruszyć problem restrykcji aborcyjnych. Efektem moich rozmyślań związanych z *Czarnymi Marszami* jest praca pt. *Połów* (2021) Zdawałem sobie sprawę z powagi tematu oraz kontrowersji jaką za sobą niesie. Jako formę wypowiedzi wybrałem pozytywny silikonowy czyli podświetlaną rzeźbę niemowlaka.

Krzyż

Bartłomiej Schmidt (2023 r.)

Wraz z mijającym czasem coraz częściej zadawałem sobie pytania egzystencjalne, analizowałem kim jestem i w co wierzę. Pytania o sens mojej wiary w Boga poprowadziły mnie do kilku spostrzeżeń. W pracy *Krzyż* chciałem przedstawić obecną sytuację w Polsce. Poprzez silikon staram się pokazać, że *to* co kiedyś było silne, obecnie opadło z sił i sflaczało i przybiera karykaturalny kształt wobec wcześniejszej świetności.

Efekty działań eksperymentalnych nad silikonem upublicznione zostały na wystawie indywidualnej w Galerii ZPAP w sierpniu 2022 r

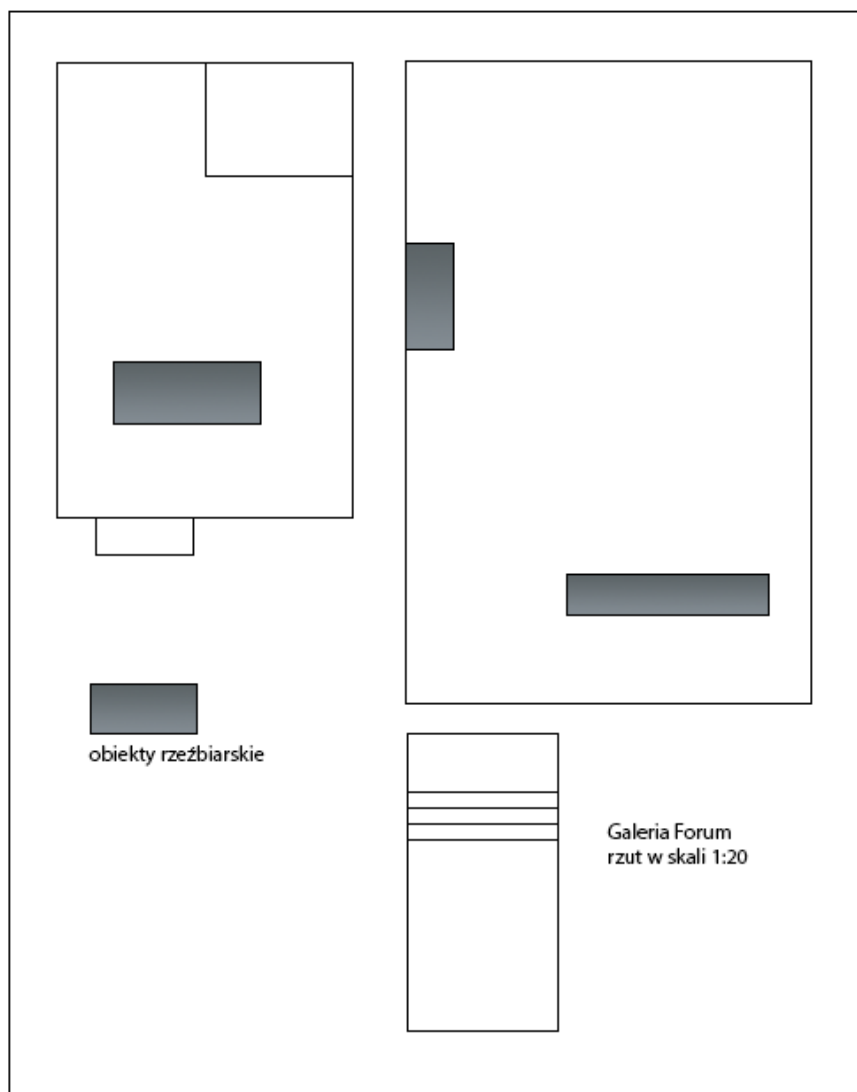

3.3 Praca dyplomowa pt. *Krzyż, Szafa i Drzwi*

Cały proces studiów doktorskich i idących za tym eksperymentów jest moim mierzeniem się ze sztywnymi formami przestrzennymi i ściągnięciem z nich wiotkich silikonów. Są one *cieniem* form, na podstawie których powstają. Posiadają wagę niematerialnego środka wyrazu. Moje dotychczasowe zmagania twórcze, jak i przedsięwzięcia związane z organizacją autorskich wystaw artystycznych pchnęły mnie w kierunku następujących konkluzji. Otóż, obiekty wykonane z silikonu i prezentowane jedna przy drugiej znoszą i uszczuplają siłę, jaką niesie w sobie silikon. Sam eksperyment służy jedynie sprawdzeniu hipotezy, nie pozwalając na dojście do prawdy ostatecznej. Tym niemniej zbyt duża ilość prac silikonowych, bez innych form w postaci szkieletu lub ekspozytora dla nich umniejsza siłę przekazu i walory artystyczne tworzywa. Dlatego potrzeba ekspozytorów, konstrukcji do prezentacji silikonów, tak żeby wydobyć ten cień, to dobiecie przedmiotu, na bazie którego powstały.

Poprzez moją pracę dyplomową chciałem zadać pytanie o kierunek w jakim zmierza współczesny świat. Założenie polegało na stworzeniu wspólnego i spójnego przekazu wyrażonego w kilku obiektach, z których jednak każdy mógłby poruszać odrębny temat. Przestrzeń galeryjną już na etapie koncepcyjnym podzieliłem na dwie sale tematyczne: jedną duchową - gdzie poruszam temat związany z wiarą i zagadnieniem kościoła jako instytucji, oraz drugą - społeczną - w której chciałem przedstawić współczesne trendy związane z fenomenem mediów społecznościowych i upublicznianiem swojego prywatnego życia do wglądu i oceny publicznej. Podczas planowania wykorzystałem również przejście z jednej części galeryjnej do drugiej. Motyw przejścia i zmiany zamierzałem przedstawić symbolicznie, jako obiekt przestrzenny. Chciałem, by samo przejście było *doświadczeniem*, w którym odbiorca może wejść w interakcje z silikonowym negatywem.

W toku prac nad pracą dyplomową zaplanowałem i stworzyłem więcej obiektów rzeźbiarskich niż tylko te, które prezentuję w ostatecznej wersji. Wylimitowałem te obiekty, które moim zdaniem nie pasowały do reszty i świadomie ograniczyłem ich liczbę. Drewniane elementy i ekspozytory do silikonów zleciłem firmie Daw-Art z Torunia. Pozwoliło mi to na dostęp do dokładnie zaplanowanych obiektów pomimo braku zaplecza technicznego pozwalającego na wykonanie prac stolarskich. Kolejnym zagadnieniem była odpowiednia kompozycja prac w przestrzeni galeryjnej. Ostateczny rozkład obiektów w Galerii Forum na Wydziale Sztuk Pięknych UMK w Toruniu prezentuje na poniższej grafice:

I. Krzyż

Obiekt w postaci monumentalnego, złożonego krzyża. Negatywowa forma silikonowa nawiązująca do ludzkiej sylwetki przyczepiona z frontu nadaje całości charakter krucyfiksu. Ten obiekt to próba sformułowania pytania o wiarę i o to na jakich fundamentach jest ona oparta. Pracując nad koncepcją pracy dyplomowej planowałem podzielić przestrzeń galeryjną i dedykować pierwszą salę tematyce *sacrum*.

Dzięki zastosowaniu monumentalnej skali chciałem zobrazować wagę, jaką ludzie przykładają do kwestii wiary. Zabieg ten miał sprawić, by odbiorcy poczuli skalę zagadnienia. Symbol krzyża, który wykorzystałem w tym obiekcie, niesie bardzo silne konotacje. Polska to kraj katolicki, a współcześni Polacy wyrosli na tradycji kościoła katolickiego. Monumentalny krzyż świadomie wykorzystuję w roli ekspozytora do negatywu silikonowego. Silikon jest ściągnięty z drewnianego krzyża używanego w procesjach pogrzebowych. Zastosowanie takiego obiektu nadaje pracy kolejnego wymiaru - indywidualnego, jednostkowego stosunku do śmierci w kontekście religii. Proporcje silikonowego negatywu krzyża do krzyża monumentalnego również nawiązują do proporcji krucyfiksu, gdzie silikon można czytać jako ciało Jezusa. Wprowadzenie złocen do tego obiektu było środkiem artystycznym planowanym od samego etapu koncepcyjnego. Złoto - jest to materiał - który niesie w sobie swoją własną symbolikę. Pokrycie nim krzyża miało wywołać skojarzenia ze złożonymi zastawami ołtarzowymi i ogólnie ze złotem na wyposażeniu wnętrz kościołów.

Przez tę pracę chciałem postawić pytanie o zasadność instytucji kościoła oraz sens istnienia wiary we współczesnym świecie.

Krzyż

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Krzyż

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Krzyż

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Krzyż

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

II. Drzwi

Drzwi jako symbol pozbawienia domu - ciepła, rodzinnego ogniska, ale także skrywanych problemów i tajemnic. W założeniu praca ma na celu postawienie odbiorcy w konieczności dotknięcia i otarcia się o silikon, interwencji. Ciekawość do zajrzenia do drugiej sali tematycznej zmusi do wejścia w interakcję z silikonową kotarą. Poprzez taki zabieg koncepcyjny chciałem nadać kolejną, warstwę znaczeniową. Świadomie również dobierając pojedyncze, punktowe światło padające na silikonowy negatyw akceptuję jego częściową transparentność. W ten sposób, używając tylko w tym obiekcie takiego rodzaju podświetlenia, stawiam inne akcenty znaczeniowe niż w kolejnych obiektach.

Sam negatyw silikonowy ściągnięty ze starych drzwi z mojego mieszkania niesie w sobie *cień* tych drzwi i symbolikę nawiązującą do idei rodzinnego domu w świadomości odbiorcy. Poprzez cechy silikonu takie jak wiotkość i giętkość, negatyw silikonowy budzi dysonans poznawczy i przeczy standardowym cechom drzwi znanych z życia codziennego. Nie są to sztywne, twarde drzwi. Stały się kotarą - miękką i skórzastą podwieszoną jak kurtyna. Trzeba ich dotknąć, żeby przekroczyć próg i przejść z jednej części sali do drugiej. Dotyk silikonu na skórze może okazać się niezbyt przyjemny. Kolor silikonu *Drzwi* wywołany padającym światłem może kojarzyć się z ciepłem naszych domów. Jednocześnie może odnosić się do ukrytego za nimi zła. Sama forma drewnianych drzwi została zaprojektowana jako monumentalna względem człowieka i pozwoliła na wykorzystanie motywu przejścia w artystyczny sposób.

Poprzez tę pracę chciałem dotknąć zagadnienia przemocy domowej i tego jak często takie problemy zdarzają się w naszej społeczności.

Drzwi

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Drzwi

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Drzwi

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Drzwi

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

III. Szafa

Obiekt rzeźbiarski w formie niedopowiedzianej, monumentalnej szafy. Podczas fazy koncepcyjnej wybrałem formę szafy jako punkt startowy. Przez przeprojektowanie i pozbawienie ścian planowałem uzyskać efekt przeciwny do chowania - odsłonięcie. Zaprzeczenie podstawowej funkcji szafy było zaplanowane i świadome. Żywiczne odlewy zwieńczenia szafy to wyciski ściągnięte z szafy gdańskiej. Wybierając ten sposób ekspozycji wnętrza szafy chciałem w autorski sposób postawić akcenty znaczeniowe na prywatność lub jej brak. Obiekt to połączenie czarnych, żywicznych odlewów z drewnianą podstawą szafy i silikonowymi pozytywami. W tym obiekcie wykorzystuję pozytywy silikonowy, żeby odwzorować *cień* oryginału mojego ciała. Zdecydowałem się na użycie odlewów z mojego własnego nagiego ciała, ponieważ jest to najbardziej skryty i prywatny aspekt, jakim dysponuję. Sam pozytyw silikonowy jest podzielony na dwie części - przednią i tylną - które prezentuje na dwóch osobnych wieszakach, nawiązując do formy w jakiej schowane są ubrania na drążku w szafach. Obnażenie się, obnażenie swojej nagości - w ten sposób staram się zwrócić uwagę na zjawisko upubliczniania swojej prywatności w mediach społecznościowych. W warstwie metaforycznej odnoszę się do trendów współczesności związanych z odsłanianiem kolejnych warstw prywatnego życia przed *znajomymi*.

Poprzez tę pracę chciałem zwrócić uwagę na problem zatarcia się granicy między tym co prywatne, a tym co publiczne w kontekście współczesnych mediów społecznościowych.

Szafa

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Szafa

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Szafa

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Szafa

Bartłomiej Schmidt (2024 r.)

Zakończenie

Mam nadzieję, że obiekty które stworzyłem pracując nad pracą dyplomową spinają się i tworzą dojrzałą, poważną pracę. Wszystkie eksperymenty i kilogramy silikonu których użyłem pozwoliły mi na zebranie doświadczenia warsztatowego i artystycznego. Nauka, jaką wyniosłem z ostatnich czterech lat pracy rozwinęła mnie i moją sztukę. Uważam, że zagłębiłem się bardziej w sztukę krytyczną i społeczną. Pisząc słowa podsumowania i konkluzji, widzę drogę, którą przeszedłem od czasów obrony pracy magisterskiej do dziś. Podobnie jak w pracy magisterskiej chciałem postawić pytania odnośnie zagadnień i problemów społecznych współczesnego społeczeństwa. Jednocześnie zdaję sobie sprawę, że praca dyplomowa podsumowująca studia doktoranckie jest dziełem zupełnie innym niż praca przygotowana przeze mnie na podsumowanie pięciu lat studiów magisterskich. Zmieniłem się jako człowiek, mężczyzna i artysta. Widzę więcej tematów, które mnie poruszają i które mógłbym wykorzystać jako przyczynek do kolejnych prac rzeźbiarskich. W idealnym świecie nie byłoby miejsca na moją sztukę, komentującą problemy społeczeństwa. (Nie)Stety wszystko wskazuje na to, że będę miał inspiracji pod dostatkiem.

Fotografie:

fotografia nr 1 – Palenie staników na protestach kobiet, lata 60, Stany Zjednoczone

Źródło - <https://onepeterfive.com/wp-content/uploads/2016/02/wl2.png>

fotografia nr 2 – Protesty kobiet, lata 60, Stany Zjednoczone

Źródło-

https://assets.teenvogue.com/photos/5ba295a936e1cd3772345a7e/16:9/w_1920,c_limit/long%20template%20dip.jpg

fotografia nr 3 - Paweł Althamer pod Pałacem Prezydenckim

Źródło - <https://magazynsum.pl/lech-kaczynski-w-pniu-brzozy/>

fotografia nr 4 - *Portret Lecha Kaczyńskiego w pniu brzozy, Paweł Althamer*

Źródło - <https://www.newsweek.pl/kultura/wydarzenia/pomnik-lecha-kaczynskiego-autorstwa-pawla-althamera-stanal-na-krakowskim-przedmiesciu/0rdgkx5>

fotografia nr 5 – *Sztuka konsumpcyjna*, Natalia LL

Źródło - <https://rynekisztuka.pl/wp-content/uploads/2022/06/natalia-ll-1.jpg>

fotografia nr 6 – *Piramida zwierząt*, Katarzyna Kozyra

Źródło - https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Kozyra_K_piramida.jpg

fotografia nr 7 – *Tęcza*, Julita Wójcik

Źródło-

https://pl.wikipedia.org/wiki/T%C4%99cza_%28instalacja_artystyczna%29

fotografia nr 8 - *Tęcza*, Julita Wójcik

Źródło- https://static.polityka.pl/_resource/res/path/ee/2d/ee2dc17a-85b7-4024-aa7a-987a123c8b4c

fotografia nr 9 – *Rage, The flower thrower*, Banksy

Źródło-<https://thursd.com/storage/media/7106/banksy-advocates-for-peace-with-rage-the-flower-thrower003.jpeg>

fotografia nr 10 – *Rage, The flower thrower*, Banksy

Źródło- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cb/West_bank.png

fotografia nr 11 – okładka tygodnika *Charlie Hebdo*, 13 stycznia 2015

Źródło-

<https://ocdn.eu/pulscmstransforms/1/aBQk9kuTURBXy8yMWI1ZTBkNi03ZWZmLTQwZTQtYTEwZi01MjU5NzQ3ZjRmYjYuanBlZ5GVAs0DJQDDw94AAaEwBQ>

fotografia nr 12 – Matka Boska z tęczową aureolą, 2 marca 2023

Źródło - <https://kronika24.pl/wp-content/uploads/2021/03/EvdviYSXcAEk5e6.jpg>

fotografia nr 13 – *Jeszcze Polska...* (2019), praca dyplomowa

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 14 – *Jeszcze Polska...* (2019), praca dyplomowa

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 15 – *Herb* (2024)

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 16 – *Głowa* (2022)

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 17 – *Akt* (2022)

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 18 – *Połóg* (2021)

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 19 – *Krzyż (2023)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 20 – *Wystawa ZPAP (2023)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 21 – *Wystawa ZPAP (2023)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 22 – *Wystawa ZPAP (2023)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 23 – *Krzyż (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 24 – *Krzyż (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 25 – *Krzyż (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 26 – *Krzyż (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 27 – *Drzwi (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 28 – *Drzwi (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 29 – *Drzwi (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 30– *Drzwi (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 31 – *Szafa (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 32 – *Szafa (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 33 – *Szafa (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

fotografia nr 34 – *Szafa (2024)*

Źródło - prywatne zbiory autora

Bibliografia:

1. <https://oko.press/tecza-nie-obraza-prawomocny-wyrok-sadu-apelacyjnego-w-plocku>
2. M. Iwański, *Wszystko co chciałbyś wiedzieć o pracy artystów, a boisz się zapytać*, Czarna Księga Polskich Artystów, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa 2015
3. W.Juszczak *Fragmenty*, Wydawnictwo Zamek Królewski w Warszawie, Warszawa 1995
4. https://pl.wikipedia.org/wiki/Problem_spo%C5%82eczny
5. https://mfiles.pl/pl/index.php/Problem_spo%C5%82eczny
6. M.A. Potocka - Rzeźba. Dzieje teoretyczne. Wydawnictwo Baran i Suszyński. Kraków 2002
7. E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r
8. E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r
9. E. H. Gombrich - *SZTUKA i złudzenie*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1981 r
10. M. Jadzińska - *Tworzywa sztuczne w sztukach wizualnych*, Akademia Sztuk Pięknych we Warszawie, Warszawa 2019 r

Dokumentacja fotograficzna dzieła doktorskiego:

Streszczenie

Polska w latach trzydziestych XXI wieku boryka się z wieloma nowymi problemami, takimi jak uzależnienie od rosyjskich surowców w obliczu agresji na Ukrainę, załamana gospodarka przez pandemię Covid-19, wzrastająca inflacja i cykliczne dyskusje na temat ustawy aborcyjnej. Artyści, jak Jerzy Bereś czy Natalia LL, poruszali w swojej twórczości te aktualne problemy społeczne, często dzieląc społeczeństwo i łamiąc tabu. Decydując się na sztukę krytyczną, wchodzę na ścieżkę już wydeptaną przez innych. Każda dekada niesie ze sobą nowe problemy do omówienia.

Sztuka krytyczna czerpie garściami z ruchów społecznych, takich jak te, które miały miejsce w latach 60. w USA. Analogicznie do Czarnych Marszów, które odbyły się w Polsce, Amerykanki w tamtych czasach protestowały przeciwko niesprawiedliwości, walcząc o równość praw i liberalizację prawa aborcyjnego. Podobnie jak dzisiaj, te tematy budzą silne emocje i polaryzują społeczeństwo.

Sztuka może być rozrywką dla elit, podkreślać nowy status społeczny lub służyć budowie projektów politycznych. Ale także może nazywać i rozumieć otaczający świat. Moim celem jest zwiększenie świadomości społecznej i próba zmiany hierarchii wartości poprzez konfrontację z moimi dziełami. Poprzez obiekty silikonowe staram się dotrzeć do świadomości odbiorcy, wywołując dyskusję na temat społeczno-politycznych tematów.

Współczesny odbiorca różni się od tych z poprzednich pokoleń. Żyjąc w szybkim świecie, często nie ma czasu na głębszą analizę dzieła sztuki. Dlatego staram się zainteresować ludzi nietypową formą moich dzieł, zachęcając ich do zainteresowania się również treścią.

Sztuka krytyczna rozwijała się w Polsce od lat 90 i jest związana głównie ze zmianami ustrojowymi po 1989 roku. Socjologia definiuje problemy społeczne jako łamanie norm społecznych, a sztuka krytyczna podejmuje te zagadnienia w sposób otwarty i krytyczny.

Podczas mojego doktoratu eksperymentowałem z różnymi formami ekspresji artystycznej, zwłaszcza z wykorzystaniem silikonu. Wybór tego materiału wynikał z jego symbolicznego znaczenia i możliwości artystycznych. Silikon, będący tworzywem sztucznym, otwiera nowe możliwości w tworzeniu dzieł sztuki i wymaga elastyczności w podejściu.

Odbiór dzieła sztuki zależy od indywidualnych doświadczeń i nastawienia odbiorcy. Interpretacja może być różna w zależności od kontekstu i stanu umysłu odbiorcy. Ważne jest, aby dzieło sztuki pobudzało do refleksji i dyskusji, nawet jeśli jest trudne do zrozumienia na pierwszy rzut oka.

Podczas moich studiów doktorskich zmagalem się z formami przestrzennymi, ściągając z nich delikatne silikonowe odlewy. Te prace są jak cienie, odbicia form, na których bazują, niosąc w sobie niematerialny wyraz artystyczny. W trakcie mojej twórczości i organizacji autorskich wystaw doszedłem do wniosku, że zbyt duża liczba obiektów silikonowych prezentowanych razem osłabia ich siłę. Aby podkreślić ich przekaz, potrzebne są ekspozytory – konstrukcje, które wydobywają esencję formy, na bazie której powstały.

W mojej pracy dyplomowej postawiłem pytanie o kierunek, w którym zmierza współczesny świat. Stworzyłem spójny przekaz wyrażony w kilku obiektach, z których każdy porusza inny temat. Galerię podzieliłem na dwie części: duchową, odnoszącą się do wiary i roli kościoła, oraz społeczną, dotyczącą mediów społecznościowych i publicznego życia. Zależało mi, aby

przejście między nimi było symbolicznym doświadczeniem, gdzie odbiorca mógł wejść w interakcję z silikonową formą.

Stworzyłem więcej obiektów, niż ostatecznie zaprezentowałem, świadomie ograniczając ich liczbę. Drewniane ekspozytory zamówiłem w firmie stolarskiej, by dokładnie zrealizować swoją wizję, mimo braku technicznego zaplecza. Kompozycja prac w galerii była kluczowa, dlatego starannie dobrałem ich rozmieszczenie, aby stworzyć spójną całość.

Streszczenie w języku angielskim:

Poland in the 2030s is grappling with many new issues, such as dependence on Russian resources amidst aggression in Ukraine, an economy battered by the Covid-19 pandemic, rising inflation, and cyclical debates over abortion legislation. Artists like Jerzy Bereś and Natalia LL have addressed these current social problems in their work, often dividing society and breaking taboos. By opting for critical art, I tread a path already trodden by others. Each decade brings new problems to discuss.

Critical art draws heavily from social movements, such as those in the 1960s in the USA. Analogous to Poland's Black Marches, American women protested injustice, fighting for equal rights and abortion law liberalization. Similarly, these topics evoke strong emotions and polarize society today.

Art can entertain elites, underscore new social status, or serve political projects. But it can also name and understand the surrounding world. My goal is to raise social awareness and attempt to change the hierarchy of values by confronting audiences with my works. Through silicone objects, I aim to reach the audience's consciousness, sparking discussion on socio-political issues.

Contemporary audiences differ from those of previous generations. Living in a fast-paced world, there's often little time for deep analysis of artwork. Thus, I aim to engage people with the unconventional form of my works, encouraging them to also explore the content.

Critical art has developed in Poland since the 1990s, intertwined with the political changes post-1989. Sociology defines social issues as breaches of social norms, and critical art tackles these issues openly and critically.

During my doctoral studies, I experimented with various forms of artistic expression, particularly using silicone. The choice of this material stemmed from its symbolic significance and artistic possibilities. Silicone, as a synthetic material, opens new avenues in art creation and requires flexibility in approach.

The reception of artwork depends on the individual experiences and mindset of the audience. Interpretation can vary depending on context and the audience's state of mind. It's important for artwork to stimulate reflection and discussion, even if it's challenging to understand at first glance.

In my thesis, I posed the question of the direction in which the contemporary world is heading. I created a cohesive narrative expressed through several objects, each addressing a different topic. I divided the gallery space into two sections: one spiritual, referring to faith and the role of the church, and the other social, focusing on social media and public life. I wanted the transition between them to be a symbolic experience where the viewer could interact with the silicone form.

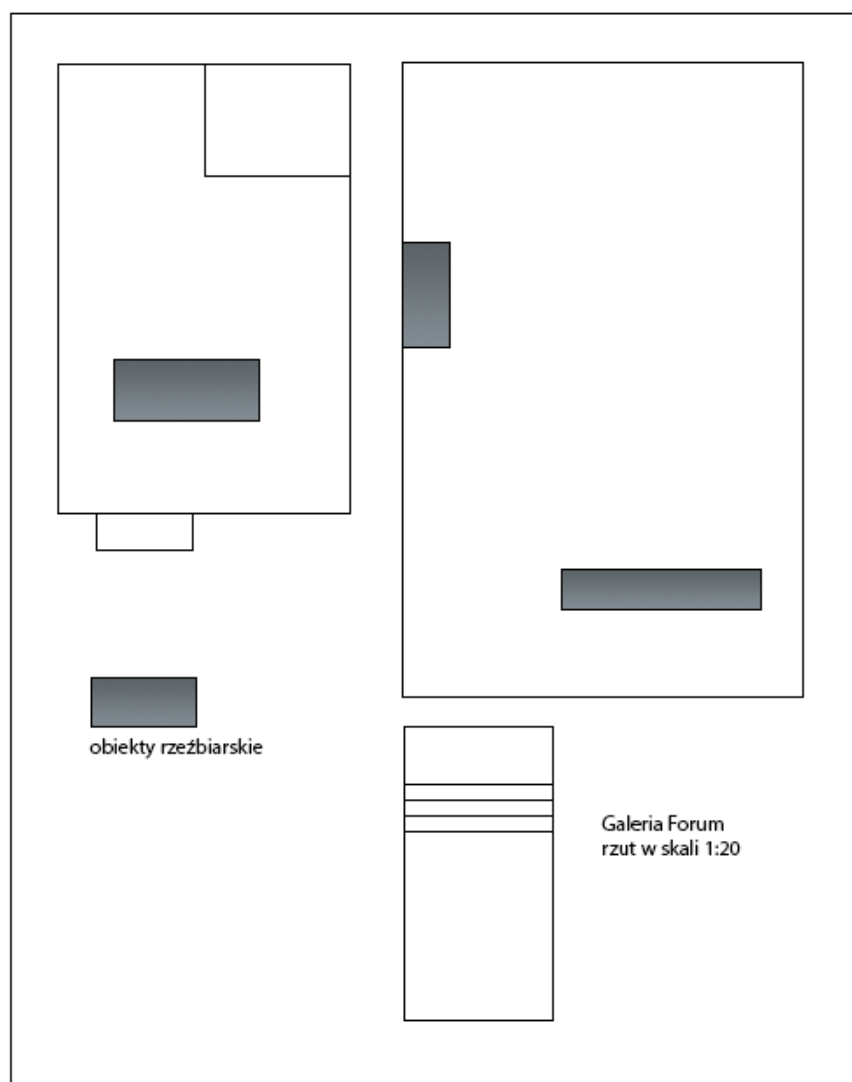
I created more objects than I ultimately displayed, consciously limiting their number. I commissioned wooden display stands from a carpentry company to precisely realize my vision, despite lacking technical resources. The composition of the works in the gallery was crucial, so I carefully selected their arrangement to create a cohesive whole.

Opis pracy dyplomowej w języku angielskim:

The entire process of my doctoral studies and the accompanying experiments has been my way of grappling with rigid spatial forms and casting delicate silicones from them. These silicones are shadows of the forms on which they are based, possessing the weight of an immaterial medium of expression. My creative struggles thus far, along with the efforts related to organizing my own art exhibitions, have led me to the following conclusions. Namely, when silicone objects are presented together in close proximity, they diminish the inherent power of silicone as a material. The experiment itself serves only to test a hypothesis, without allowing access to an ultimate truth. Nevertheless, an excess of silicone works, without other forms such as frames or displays to support them, weakens the strength of the message and the artistic value of the material. Therefore, there is a need for displays or structures to present the silicones in a way that brings out the shadow, the imprint of the object on which they were based.

Through my thesis work, I wanted to pose a question about the direction in which the modern world is heading. The idea was to create a unified and coherent message expressed through several objects, each of which could address a different theme. At the conceptual stage, I divided the gallery space into two thematic rooms: one spiritual—in which I explore themes related to faith and the question of the Church as an institution, and the other social—where I aimed to present contemporary trends related to the phenomenon of social media and the public sharing of private life for public scrutiny and judgment. I also utilized the transition from one part of the gallery to the other as a symbolic representation of change and passage. I intended for the transition itself to be an experience where the viewer could interact with the silicone negative.

During the work on my thesis, I planned and created more sculptural objects than those presented in the final version. I eliminated objects that, in my opinion, did not fit with the rest and consciously limited their number. I commissioned the wooden elements and silicone displays from the Daw-Art company in Toruń, which allowed me access to precisely planned objects despite the lack of technical facilities for woodworking. Another important aspect was the appropriate composition of the works within the gallery space. The final layout of the objects in the Forum Gallery at the Faculty of Fine Arts at Nicolaus Copernicus University in Toruń is presented in the graphic below:

I. Cross

The object takes the form of a monumental, gilded cross. A negative silicone mold, referencing the human figure, is attached to the front, giving the whole piece the character of a crucifix. This object attempts to pose a question about faith and the foundations on which it is built. While working on the concept for my thesis, I planned to divide the gallery space and dedicate the first room to the theme of the sacred. By using a monumental scale, I aimed to illustrate the importance people place on matters of faith. This approach was intended to make viewers feel small in the face of the vastness from the very beginning. The symbol of the cross, which I utilized in this object, carries very strong connotations. Poland is a Catholic country, and contemporary Poles have been raised within the tradition of the Catholic Church. I deliberately use the monumental cross as a display for the silicone negative. The silicone was taken from a wooden cross on which a small figure of Christ was hung. The proportions of the silicone negative of the cross to the monumental cross also reference the proportions of a crucifix, where the silicone can be interpreted as the body of Jesus. The introduction of gilding to this object was an artistic measure planned from the conceptual stage. Gold as a material carries its own symbolism. Covering the cross with it was intended to evoke associations with gilded altar sets and, more generally, with the gold used in church interiors. Through this work, I wanted to raise a question about the legitimacy of the Church as an institution and the future of the Catholic religion in the modern world.

II. Door

A symbol of disillusionment and reflection on values, the process of growing up, and the loss of innocent beliefs about the world. The piece is designed to compel the viewer to touch and brush against the silicone. Curiosity to explore the second thematic room forces interaction with the silicone curtain. Through this conceptual approach, I intended to add another layer of meaning. By deliberately selecting a single, focused light source shining on the silicone negative, I emphasize its partial transparency. In this way, using this type of lighting only in this object, I place different accents of meaning than in the subsequent objects. The silicone negative, taken from old doors, carries the shadow of those doors and the symbolism they hold in the viewer's consciousness. The properties of silicone, such as its limpness and flexibility, create cognitive dissonance, contradicting the standard characteristics of doors as known from everyday life. These are not rigid, hard doors. They have become a curtain—soft and leathery, hung like a drape. One must touch and brush against them to cross the threshold and move from one part of the room to the other. The touch of silicone on the skin may prove to be somewhat unpleasant. By using gold in this work, I wanted to intensify the effect of transitioning from one thematic room to the next. It was also intended to symbolically highlight the value of stepping into the unknown, gaining new experiences, and, consequently, maturing. Through this work, I wanted to depict the process of growing up, including as an artist, that has accompanied me over the past years. Additionally, it separates the two thematic rooms from each other and serves as a connector, linking two other sculptural objects into a cohesive whole.

III. Wardrobe

A sculptural object in the form of an enigmatic, monumental wardrobe. During the conceptual phase, I chose the wardrobe as the starting point. By redesigning and removing its walls, I aimed to achieve the opposite effect of concealing—exposure. The deliberate and conscious denial of the wardrobe's primary function was planned. The resin casts of the wardrobe's crown were taken from a Gdańsk wardrobe, which I acquired and used as a conceptual foundation, transforming it into an artistic and original piece. By choosing this method of exposing the wardrobe's interior, I intended to emphasize themes of privacy, or the lack thereof, and the conscious act of relinquishing it. The object combines black resin casts with the wooden base of the wardrobe and silicone positives. In this piece, I use a silicone positive to replicate the shadow of the original, specifically my own body. I decided to use casts of my naked body because it represents the most intimate and private aspect of myself. The silicone positive is divided into two parts—front and back—which I display on two separate hangers, referencing the way clothes are stored in wardrobes. By exposing myself, revealing my nudity in this way, I seek to use it as a metaphor or hyperbole for the public sharing of one's privacy, as seen, for example, on social media. Metaphorically, I address contemporary trends related to the excessive unveiling of private life to friends, often to an extreme.

Through this work, I wanted to pose a question about the direction in which contemporary trends on social media, which are a part of all our lives, are heading. Additionally, through this piece, I wanted to encourage reflection on the direction in which the modern world is moving.

Conclusion

I hope that the objects I created while working on my thesis come together to form a mature and serious work. All the experiments and the kilograms of silicone I used have allowed me to gather both technical and artistic experience. The lessons I've learned over the past four years have greatly developed me and my art. I believe I have delved even deeper into critical and social art. As I write these words of summary and conclusion, I can see the path I have traveled since defending my master's thesis. Just as in my master's thesis, I aimed to pose questions about the issues and challenges facing contemporary society. At the same time, I realize that the thesis marking the end of my doctoral studies is a completely different work from the one I prepared to conclude my five years of master's studies. I have changed as a person, a man, and an artist. I see more topics that move me and that I could use as a springboard for future sculptural works. In an ideal world, there would be no place for my art, which comments on society's problems. Unfortunately (or perhaps fortunately), it seems that I will have no shortage of inspiration.